

De verhalen van een zeventiende-eeuws schip

Een interactieve schoolplaat van de *Amsterdam*

Het schip de *Amsterdam* vertelt vele verhalen over de zeventiende eeuw. Aan de hand van een interactieve schoolplaat laten Het Scheepvaartmuseum en Schooltv verschillende elementen zien uit het leven aan boord van het schip en de wereld in de tijd van de VOC en de WIC. Journalist Edo Dijksterhuis sprak met de makers van de schoolplaat en de bijbehorende lesmaterialen.

Edo Dijksterhuis is journalist. Dit artikel verscheen eerder in het magazine *Zee* van Het Scheepvaartmuseum.

Het hout kraakt, het schip schommelt, naast de masten sta je in de volle wind en in het ruim is het best donker. Wie aan boord van de *Amsterdam* klimt, kan zich een voorstelling maken van hoe het geweest moet zijn om met driehonderd man maandenlang op een VOC-schip te zitten. Maar de nagebouwde *Amsterdam* staat voor meer dan het verhaal van één schip. Het vaartuig is een mooie kapstok voor een completere geschiedenis van de VOC en de WIC en van het koloniale verleden. Dat maakt dit schip ook zo geschikt voor educatieve doeleinden, vindt Floor Verkerk, die als contentredacteur van Schooltv werkte aan de interactieve schoolplaat van de *Amsterdam*. 'De replica is gelaagd, er zijn veel verhalen over te vertellen. Over het leven op het schip, maar ook daarbuiten: in Amsterdam en Azië, toen en nu. Er is ruimte voor veel verschillende perspectieven.'

Stemmen van slaafgemaakten

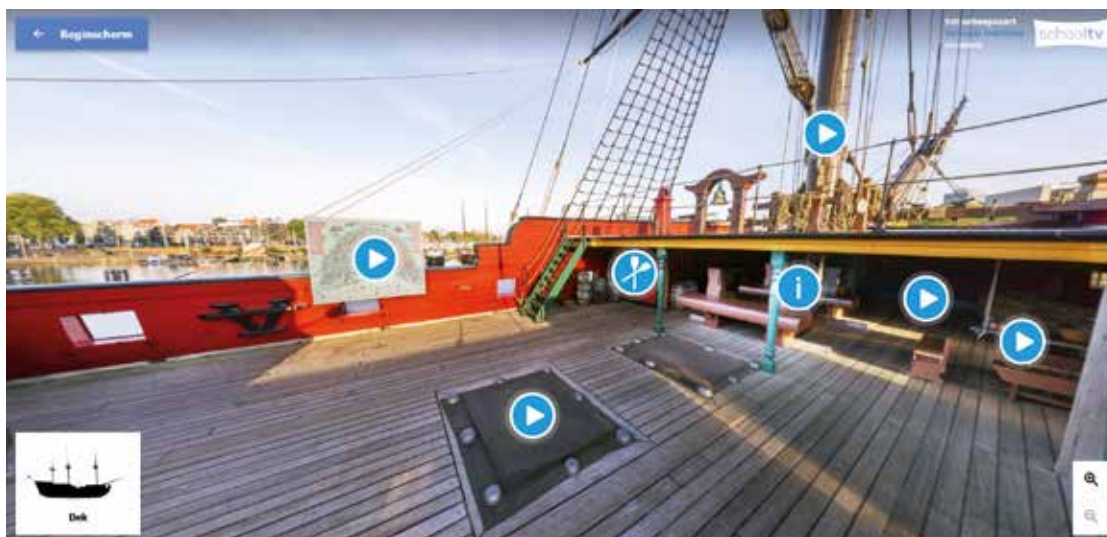
De schoolplaat *De VOC en WIC van alle kanten* is begin 2023 gelanceerd, het jaar waarin we de afschaffing van slavernij in Suriname en op de Caraïbische eilanden herdenken. Trans-Atlanti-

sche slavernij én slavernij in het Aziatische gebied is dan ook een belangrijk onderwerp in het online leermiddel. 'De stemmen van twee totslaafgemaakten zijn te horen,' vertelt Verkerk. 'De ene is Equiano, die werkelijk heeft bestaan en zelf een dagboek bijhield, en de ander is een personage, Flora uit (nu) Indonesië. Van tot slaaf gemaakte vrouwen in Azië zijn geen zelfgeschreven bronnen overgeleverd, dus Flora's dagboekfragment komt uit een roman van Reggie Baay die zich baseert op historische feiten (*Het lied van de goden* uit 2021). Verder zijn er nog echte dagboekfragmenten van een kapitein-luitenant die meevoer met de VOC en vertelt over het leven op zee en ziektes als scheurbuik. En van het tienjarige meisje Anna dat met haar rijke ouders naar Azië afreisde. Zo komen leerlingen en docenten echte personen uit de maritieme geschiedenis tegen.'

Hun stemmen, die leerlingen horen op het online schip, werden in eerste instantie bedacht als silhouetten met audio, maar veranderden later in animaties. 'Die animaties heeft Lucette Braune gemaakt,' vertelt Stefanie van Gemert, hoofd Educatie en Inclusie van Het Scheepvaartmuseum. 'Braune heeft een gestileerde, suggestieve stijl. Ze

Voor Het Scheepvaartmuseum ligt een replica van het VOC-schip de *Amsterdam*. Foto: Eddo Hartman.

De online schoolplaat bevat verschillende interactieve elementen.

vult niet alles in, maar haalt het verhaal van mensen van vroeger wel naar deze tijd. De dagboekfragmenten worden op die manier veel toegankelijker. Laagdrempelig is ook de presentatie door Astrid Sy, bekend van *Andere Tijden*. Van Gemert: 'Als rondleider neemt zij de leerlingen bij de hand, maar wel met een volwassen *tone of voice*. Ze introduceert de thema's en nodigt ze uit zelf rond te kijken. Leerlingen kunnen dan verder klikken op video's, spellen of tekst. Dat kan zowel individueel als klassikaal.'

Veelzijdige schoolplaat

Docenten kunnen zelf bepalen welke thema's ze behandelen en in welk tempo. Het ruime aanbod – meer dan dertig video's, drie spellen en talloze teksten – van de schoolplaat is geschikt voor verschillende leeftijdscategorieën. 'Voor de groep van negen tot twaalf jaar is een verhaal over speceerijen waarschijnlijk geschikter,' vertelt Verkerk, 'terwijl de dertien- tot vijftienjarigen dieper in de Nederlandse geschiedenis duiken en ingaan op een onderwerp als migratie. De leerlingen spelen zelf ook een actieve rol. Zeker bij de spellen. In het kookspel, dat te vinden is in de kombuis, leren ze wat er gegeten werd aan boord en dat het aanbod best karig was. Het navigatiespel laat drie historische routes zien. De eerste is die van Willem Barentsz, die eindigt op Nova Zembla. De tweede gaat naar het westen en leidt naar Noord-Amerika. En de derde is de door de VOC gezochte route om Kaap de Goede Hoop naar Azië. Zo vinden leerlingen zelf uit welke route de VOC uiteindelijk voer. Door te doen, onthouden ze het beter.' Het 'debatrad' met stellingen als 'ik ben trots op de VOC' en een figuur als Jan Pieterszoon Coen stimuleert leerlingen zelf een mening te vormen. 'In een tijd waarin het denken over het koloniale verleden verandert, kunnen docenten zich afvragen hoe je omgaat met iemand als Coen die in 1621 bevel gaf voor een bloedbad op Banda omwille van de nootmuskaathandel,' vertelt Van Gemert. 'Coen is terug te vinden in de online omgeving,

op een plakkaat waar twee tomaten tegenaan zijn gegooid. Wanneer je daarop klikt, wordt historische en hedendaagse informatie geboden. Docenten kunnen vervolgens de leerlingen vragen stellen over standbeelden: Wat maakt volgens jou iemand tot held? Is Coen een held? Of iemand als Equiano die de misstanden rondom slavernij heeft doorstaan en erover heeft geschreven?' Met dit soort vragen sluit de schoolplaat aan bij de Canon van Nederland die sinds de laatste herziening 'VOC én WIC' combineert in één venster. 'Veel docenten vinden het moeilijk om die twee onderwerpen te verenigen,' vertelt Van Gemert. 'Met deze schoolplaat geven we ze handvatten. Bovendien stimuleren we het vermogen van leerlingen om kritisch na te denken, wat weer een vakoverstijgend leerdoel is. En gesprekken rondom koloniaal verleden en impact in het heden passen in het burgerschapscurriculum.' Klassen die enthousiast zijn over de schoolplaat zijn uiteraard welkom op de 'echte' Amsterdam, in navolging van de 30.000 leerlingen per jaar die Het Scheepvaartmuseum bezoeken. 'Maar niet iedere school heeft de tijd of het geld om hierheen te komen. Dan is de online schoolplaat een goed en prikkelend alternatief. En misschien komen leerlingen later nog eens op eigen kracht naar het museum.' ●

De schoolplaat

Het Scheepvaartmuseum en Schooltv maakten de online schoolplaat *De VOC en WIC van alle kanten*, met 360 gradenfoto's van de (replica van de) Amsterdam, voor de bovenbouw van het basis- en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. In een bijbehorende lesbrief vinden docenten tips en lezen ze meer over de aansluiting bij het curriculum geschiedenis en (wereld) burgerschap. De schoolplaat en lesbrief staan op schooltv.nl/link/de-voc-en-wic-van-alle-kanten en onder het online educatie-aanbod van Het Scheepvaartmuseum. Of scan de QR-code.

